

УДК 339.9:330.1

DOI: <https://doi.org/10.31651/2076-5843-2022-3-4-23-31>

ПАВЛЮК Анатолій Анатолійович

аспірант,

Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького,

м. Черкаси, Україна

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-5101-4280>

apavluk9@gmail.com

ПІСЕЦЬКА Тетяна Вікторівна

аспірантка,

Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького,

м. Черкаси, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4605-2880>

loist@ukr.net

ЗМІСТ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТА ЙОГО ПОТЕНЦІАЛУ В ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Глобальна нестабільність і загрози територіальної цілісності України зумовлюють актуальність дослідження проблеми міжнародного співробітництва та його потенціалу, особливо в контексті забезпечення мирного співіснування держав, розвитку економічних відносин для підтримки прогресу людської цивілізації. У статті визначено зміст міжнародного співробітництва, його головні ознаки й виклики у різних сферах. Охарактеризовано основні сфери та види міжнародного співробітництва, визначено його механізми. Обґрунтовано теоретико-методичні засади дослідження потенціалу міжнародного співробітництва та можливі шляхи його покращення на стадії розвитку. Удосконалено понятійно-термінологічний апарат дослідження міжнародного співробітництва з визначенням його ознак (викликів), принципів, видів, сфер та механізмів здійснення. Сформульовано дефініцію потенціалу міжнародного співробітництва як здатності держави, її інституційних та інтеграційних представників мобілізувати й залучати ресурси до системи міжнародних зв'язків і контактів для вирішення спільних проблем та виконання поставлених завдань розвитку. Запропоновано індикатори дослідження потенціалу міжнародного співробітництва та шляхи його розвитку, що дає змогу поєднувати різні механізми на шляху здобуття економічної сили держави в глобальному просторі.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, сфери міжнародного співробітництва, міжнародне економічне співробітництво, світова економіка, потенціал міжнародного співробітництва, глобальні цілі.

Постановка проблеми. Сучасний світ розвивається за траєкторією незворотної глобалізації. Хоча стають популярними ідеї глокалізації та піднімається питання ризиків деглобалізації, різні форми й способи співробітництва держав підтверджують їхню ефективність та переваги. Виклики пандемії COVID-2019 ще більше підвищили роль міжнародного співробітництва. 2022 рік після широкомасштабного російського вторгнення в Україну та загострення інших міжнародних конфліктів (Китай-Тайвань, Ізраїль-Іран, Азербайджан-росія-Вірменія, росія-Молдова, Турція-росія-Сирія тощо) ще більше довели потребу для кожної держави наявності сильних і надійних міжнародних партнерів, необхідності об'єднання їхніх зусиль з метою захисту цінностей суверенітету, демократії та свободи.

Теорії міжнародного співробітництва розвиваються понад століття та потребують постійних досліджень. Особливо актуальними такі дослідження стають для України, яка зіткнулася з серйозними загрозами зовнішньої агресії. Відтак системне й ефективне міжнародне співробітництво України має базуватися на розумінні теоретичних засад його організації, механізмів здійснення та сфер взаємодії. Для України стає актуальним вивчення такого поняття,

як «потенціал міжнародного співробітництва», яке слабо розкрито в економічних дослідженнях українських науковців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для отримання результатів досліджень авторами опрацьовано вітчизняні джерела, що підтвердило відсутність праць щодо змісту потенціалу міжнародного співробітництва. Разом із тим, важливі результати в теорії і практиці міжнародного співробітництва отримані з досліджень таких українських авторів, як: Кравченко Н.В. [5], Месхія О.Н. [4], Седляр Ю.О. [5] (концептуальні засади співробітництва); Булок О. В. [10], Вірковська А.А. [9], Заблоцька Р.О. [12], Найдюк А.С. [11], Філіпенко А.С. [12], Чугаєв О.А. [14], Шнирков О.І. [12] (економічна сфера співробітництва); Ключник А.В. [1], Полівода К. І. [1] (регіональний вимір співробітництва); Удовицька Є.А. [2] (галузеві особливості співробітництва); Яременко О.Ф. [3] (особливості транскордонного співробітництва). Також враховані результати досліджень іноземних авторів: Себастьян П. [6] (вплив співробітництва на розвиток), Еббот К.В., Дункан С. [13] (типові моделі співробітництва). Для визначення правових засад і цілей міжнародного співробітництва враховано положення вітчизняного [8] і міжнародного права [7].

Вказані дослідження формують теоретико-правову основу дослідження міжнародного співробітництва та дозволяють перейти до розуміння його потенціалу, доповнити таке розуміння висновками щодо сфер та механізмів співробітництва. Проте існує необхідність розвитку фахової дискусії щодо з'ясування змісту міжнародного співробітництва та його потенціалу, що має практичне значення для обґрунтування можливостей його організації та шляхів розвитку для України й українського суспільства.

Метою статті є поглиблення теоретичних засад дослідження потенціалу міжнародного співробітництва для розуміння можливостей його формування, нагромадження і розвитку. Завдання статті: 1) визначити зміст міжнародного співробітництва, його головні ознаки й виклики у різних сферах; 2) охарактеризувати механізми міжнародного співробітництва; 3) обґрунтувати теоретико-методичні засади дослідження потенціалу міжнародного співробітництва та можливі шляхи його вдосконалення на стадії розвитку.

Викладення основного матеріалу дослідження. Міжнародне співробітництво як результат і причина глобалізації є доказом переваг взаємодії та об'єднання зусиль різних учасників. Сам термін «співробітництво» означає спільну діяльність для виконання поставленої мети. Пов'язаними зі співробітництвом термінами є партнерство (наприклад, стратегічне), союзництво, допомога, підтримка, діалог, координація (дій). Допомога й підтримка у практиці співробітництва, як правило, є технічною, що передбачає надання фінансових та інших ресурсів.

Співробітництво як багатогранний процес може набувати різних видів і форм, через що потрібно розуміти його відмінність від партнерства. Партнерство – це теж співробітництво, однак на постійній основі з чітко визначеною метою. «Співробітництво» є більш загальним поняттям.

Співробітництво за участі різних держав та їхніх представників є міжнародним.

Огляд літературних джерел дав змогу зробити певні акценти у визначенні змісту міжнародного співробітництва:

- міжнародне співробітництво має сприяти розвитку територій учасників завдяки активізації й залученню потенціалу [1, с. 16];

- міжнародне співробітництво має бути спрямованим на розвиток і покращення – підприємництва, ринків праці, добробуту населення, рівня економічного розвитку держави з можливістю її переходу від інертного промислового розвитку до інноваційного, від сировинної економіки до інтелектуальної [2, с. 38];

- в основі міжнародного співробітництва мають бути зв'язки та договірні відносини, побудовані на повазі до міжнародних зобов'язань і норм національних законодавств [3, с. 225];

- міжнародне співробітництво має підтримувати міжнародний правопорядок на основі укріплення міжнародних зобов'язань та сприяти мирному співіснуванню держав [4, с. 106].

У теорії міжнародного співробітництва його розуміння варіюється від основи і гаранта безпеки та стабільності (науковий напрям політичного реалізму) до елемента світового політичного й економічного простору, що постійно змінюється (напрямок лібералізму) [5, с. 75].

Хоча актуальним виміром досліджень міжнародного співробітництва є держава (міждержавне співробітництво), це процес, який виникає й на інших рівнях. Тому в його зміст слід вкладати ширше розуміння: *міжнародне співробітництво* є процесом функціонування системи відносин між представниками різних держав або їх об'єднаннями з метою вирішення спільних проблем та поєднання ресурсів для виконання поставлених завдань розвитку.

В основі дефініції міжнародного співробітництва – виникнення відносин. *Учасниками* таких відносин можуть бути:

- держава в особі органів державної влади;
- суспільство в особі громадських об'єднань, глобальних мереж людей і організацій;
- бізнес в особі суб'єктів підприємництва та їх об'єднань;
- наука й освіта в особі закладів освіти, наукових інститутів та їх об'єднань;
- населення в особі окремих осіб, домогосподарств на основі особистих контактів та через посередників.

У дефініцію міжнародного співробітництва закладено дві головні причини його здійснення:

- вирішення спільних проблем – економічних, екологічних, безпекових, геополітичних (здатність протистояти в глобальній конкуренції), соціальних (міграція, добробут), пов'язаних зі злочинністю тощо;

- виконання завдань розвитку: а) у випадку «звуженого» міжнародного співробітництва за участі декількох держав – поєднання зусиль і ресурсів у високотехнологічних галузях (наприклад, аерокосмічній, інформаційних технологій тощо), з метою створення кращих умов дифузії знань та інформації; б) у випадку «розширеного» міжнародного співробітництва – спрямування глобальних колективних дій на створення й доступність глобальних суспільних благ («global public goods» [6, с. 2]).

Виникненню міжнародного співробітництва сприяли, найперше, глобалізація і технологічний розвиток, що забезпечили можливості постійних комунікацій та мобільності, а також загострення низки *глобальних проблем*. Для їхнього вирішення на міжнародному рівні визначаються основні цілі як основа для розробки спеціальних програм та застосування інших механізмів.

До 2015 року такими цілями були Цілі Розвитку Тисячоліття, а до 2030 року – Цілі Сталого Розвитку, які окреслюють головні проблеми сучасного світу: бідність; голод та непродуктивне сільське господарство; погане здоров'я і низький добробут населення; низька якість освіти; гендерна нерівність; неякісна вода і неналежні санітарні умови; енергозатратність; порушення стандартів праці та недостатнє економічне зростання; неефективні промисловість, інфраструктура та інновації; нерівність доходів населення; неефективний розвиток міст і громад; безвідповідальне споживання і виробництво; зміни клімату; забруднення морів; порушення екосистем суші; загрози миру й справедливості при слабких інститутах; неефективний сталий розвиток на засадах партнерства [7].

Наведений перелік проблем підтверджує, що окремі держави не можуть їх вирішити самостійно. Для цього потрібно об'єднувати ресурси, адже інтересом кожної держави є покращення планетарних умов для подальшого прогресу людської цивілізації.

Таким чином, міжнародне співробітництво може ставити за мету вирішення локальних проблем, а може їх визначати в глобальному контексті, як це було здійснено на рівні ООН.

Міжнародне співробітництво – прогресивний процес, якщо він побудований на певних *принципах* – добровільності, прозорості, відкритості, професіоналізму, обґрунтованості, поваги до територіального суверенітету інших держав, відповідальності (за порушення домовленостей, зазвичай у вигляді договірних санкцій). В іншому разі міжнародне співробітництво може бути способом *прихованої анексії* та передумовою явної військової інтервенції.

У табл. 1. наведено авторське узагальнення головних ознак міжнародного співробітництва та викликів, які можуть виникнути у різних його сферах.

Таблиця 1 – Ознаки та виклики міжнародного співробітництва

Ознаки	Виклики
Наявність учасників з різних держав	Ресурсні, ментальні, поведінкові та інші відмінності
Об'єднання ресурсів для вирішення спільних проблем та виконання спільних завдань	Справедливий розподіл залучених ресурсів і вигод
Зростання взаємозв'язків між державами	Зростання взаємозалежності між державами
Інтернаціоналізація бізнесу й виробництва (надання послуг)	Монополізація ринку
Формування міжнародної політики та механізмів регулювання у сфері співробітництва (міжнародне право, стандарти тощо)	Складність контролю, оскільки багато норм є рекомендаціями та які важко оскаржити в судовому порядку
Посилення ролі міжнародних інститутів як регуляторів розвитку (міжнародних організацій, інститутів інтеграційних об'єднань, міжнародних судових органів тощо)	Формування світового уряду з ризиками неврахування національних інтересів
Виникнення зовнішньої діяльності держави і регіонів (зовнішньоекономічної, зовнішньоторговельної, геополітичної тощо)	Прагнення анексії (явної, прихованої) територій інших держав

Джерело: сформовано авторами.

Міжнародне співробітництво, як багатогранний процес, передбачає відносини в різних сферах, що, своєю чергою, веде до виникнення різних видів співробітництва:

1) економічна сфера – міжнародне економічне співробітництво: торгівля (експорт, імпорт); виробництво; інвестиції; валютні закупівлі; діяльність в окремих видах економічної діяльності та з утворення міжгалузевих об'єднань;

2) політична сфера – міжнародне політичне співробітництво: перетин державного кордону (митний режим); міграційні процеси; органи для вирішення спільних проблем; регіональні й територіальні форми співробітництва (транскордонне, між громадами різних держав, створення спеціальних територій з особливим режимом оподаткування та пріоритетами розвитку (наприклад, євро регіонів)); дипломатія;

3) сфера розвитку інфраструктури – міжнародне інфраструктурне співробітництво: транспортна інфраструктура для мобільності людей і торгівлі; фінансова інфраструктура для мобільності капіталів (грошових переказів); інфраструктура інноваційної діяльності (наприклад, Великий адронний колайдер); інфраструктура переміщень населення (наприклад, заклади тимчасового перебування біженців);

4) сфера науки й освіти – міжнародне науково-освітнє співробітництво: академічна і професійна мобільність; нострифікація документів про освіту; науково-освітня діяльність;

5) сфера охорони здоров'я – міжнародне медичне співробітництво: академічна і професійна мобільність (обмін кадрами); дослідження та розробки, особливо щодо вирішення епідеміологічних проблем;

6) сфера культури – міжнародне культурне співробітництво: культурний обмін; збереження історико-культурної спадщини; виховання молоді; зв'язки з діаспорою; збереження поліетнічного середовища і корінних народів;

7) сфера спорту – міжнародне спортивне співробітництво: змагання (олімпіади, чемпіонати тощо); стандарти фізичної культури і спорту; спортивні рухи; федерації;

8) сфера безпеки й оборони – міжнародне безпекове співробітництво: навчання; розробки; органи для вирішення спільних проблем; миротворчі операції; військова й гуманітарна допомога; боротьба з міжнародною злочинністю і торгівлею людьми;

9) сфера екології – міжнародне екологічне співробітництво: природоохоронні заходи, зниження забруднення довкілля, декарбонізація; зелена енергетика; озеленення; зелені інновації;

10) сфера інновацій – міжнародне інноваційне співробітництво: технологічні розробки; обмін знаннями, дифузія знань.

Враховуючи сфери й види міжнародного співробітництва, визначимо його основні механізми:

- правові механізми: документи міжнародного права (декларації, конвенції, хартії, концепції, стратегії, цілі тощо); міжнародні договори й угоди (дво- і багатосторонні), рекомендаційні документи (рекомендації, висновки, методики тощо), національні та регіональні нормативи щодо розвитку міжнародного співробітництва (наприклад, в Україні – конституційна засади зовнішньополітичної діяльності (стаття 18 Конституції – національні інтереси, мирне і взаємовигідне співробітництво з дотриманням норм міжнародного права [8]), обласні програми розвитку міжнародного співробітництва тощо);

- адміністративні механізми: рішення, дозволи, ліцензії, норми (особливо екологічні), квоти (наприклад, міграційні, торгівельні, квоти на викиди парникових газів), санкції (за порушення міжнародних норм), прийняті учасниками співробітництва;

- організаційні механізми: заходи (з'їзди, форуми, саміти, конференції, круглі столи тощо) в усіх сферах співробітництва, переговори;

- інституційні механізми: владні – спеціальні органи, дипломатичні установи, міжнародні організації; партнерські (міста-побратими); підприємницькі – міжнародні компанії (ТНК, спільні підприємства), кластери, індустріальні парки й інші форми об'єднань; громадський сектор міжнародного розвитку (організації, які працюють на грантовій основі, у сферах соціального захисту), глобальні мережі людей та організацій (наприклад, Ініціатива «Хартія Землі»);

- інтеграційні механізми: створення інтеграційних об'єднань держав – об'єднань союзників і коаліцій, альянсів, блоків, економічних і політичних союзів (приклад – ЄС);

- фінансові механізми: погодження мит, цін; спільна валюта;

- економічні механізми: конкурси, програми, гранти на проекти комерційного характеру; міжнародний бізнес (інвестиції, франчайзинг, ліцензування, експорт/імпорт тощо);

- соціальні механізми: конкурси, програми, гранти на проекти соціального характеру; норми соціального захисту, інтеграції мігрантів і біженців, соціальні інвестиції.

Одним із найпоширеніших видів міжнародного співробітництва є міжнародне економічне співробітництво. Його результатом є формування й розвиток *світової економіки* (світового господарства). Світова економіка є глобальним економічним простором, який характеризується інтернаціоналізацією бізнесу та виробництва, формуванням розвиненої системи економічних відносин, міжнародних регуляторів господарських і торговельних обмінів [9, с. 41].

У ході розвитку світової економіки формується *світовий ринок*, який є механізмом обміну (здебільшого торгівлі) різними благами між державами, їх інституційними чи інтеграційними представниками, що закладає між ними економічні відносини. Складність світового ринку потребує його аналізу за територіальною і функціональною структурами [10, с. 285].

Окрім розвитку світової економіки й світового ринку, однією із визначальних передумов і наслідків міжнародного економічного співробітництва є *міжнародний поділ праці*. Він передбачає спеціалізацію держав, їх інтеграційних та інституційних представників у виробництві певної продукції (залежно від природного й людського потенціалу, географічного розташування, виробничих традицій тощо), її обміні разом з іншими результатами діяльності [11, с. 214].

Розширення міжнародного виробництва, торгівлі, інвестицій і відносин в інших сферах призвели до виникнення *глобальних ланцюгів створення вартості*, коли різні етапи виробничого процесу перебувають на територіях різних держав. Для національної економіки участь у глобальних ланцюгах породжує феномен, коли експорт може включати одночасно імпорту і внутрішню складові створення доданої вартості [12, с. 391].

Характерною ознакою міжнародного економічного співробітництва є *ступінь інтеграції*. У теорії міжнародної економіки класичним є приклад, коли виділяють 5 ступенів (етапів) – (1) зону вільної торгівлі, (2) митний союз, (3) спільний ринок, (4) економічний союз та (5) повну економічну інтеграцію.

Розуміння змісту, сфер, видів і механізмів міжнародного співробітництва дозволяє перейти до розгляду його потенціалу. *Потенціал міжнародного співробітництва* – це здатність держави, її інституційних та інтеграційних представників мобілізувати й залучати ресурси до системи міжнародних зв'язків і контактів для вирішення спільних проблем та виконання поставлених завдань розвитку. Потенціал міжнародного співробітництва залежить від ступеня інтеграції держави в глобальний простір та набутого досвіду зв'язків і контактів з іншими державами.

Для розуміння потенціалу міжнародного співробітництва слід враховувати певні *індикатори* (показники оцінювання) – глибини (кількість учасників зв'язків і контактів), інтенсивності (відносна частота зв'язків і контактів), динаміки (тенденції зростання кількості зв'язків і контактів у кількісному, вартісному, якісному (результати) вираженнях); рівня (певний інтегральний показник).

Оскільки термін «потенціал» дозволяє розглядати різні етапи (стадії) його формування, використання, розвитку, такий підхід доцільно застосовувати і для дослідження потенціалу міжнародного співробітництва:

1) формування потенціалу міжнародного співробітництва:

- нагромадження – набуття досвіду;

- відновлення – у випадку зміни учасників, з метою вирішення конфлікту з приведенням до попереднього рівня співробітництва;

- мобілізація – перегляд ресурсів, які можуть бути залучені;

2) використання потенціалу міжнародного співробітництва:

- реалізація – залучення ресурсів з оцінкою їхньої ефективності;

- стабілізація – використання ресурсів на певному рівні, що приносить очікувані результати;

3) розвиток потенціалу міжнародного співробітництва:

- активізація – більш активне залучення різних видів ресурсів, інституційних та інтеграційних представників-учасників;

- ефективізація – більш ефективне залучення різних видів ресурсів, інституційних й інтеграційних представників-учасників з оцінкою результатів, можливостей нагромадження ресурсів та розвитку інституційного середовища.

Формування потенціалу міжнародного співробітництва має базуватися на розумінні національної стратегії розвитку. У зарубіжних дослідженнях розроблені певні моделі розширення участі в міжнародному співробітництві. Для прикладу, держава може обрати модель «Framework Convention Pathway» (приєднання до рамкових конвенцій), «Soft Law Pathway» (ратифікація норм міжнародного права рекомендаційного («м'якого») характеру), «Plurilateral Pathway» (багатостороннє розширення, що практикує ЄС з поступовим долученням нових учасників, які здатні відповідати і прагнути досягнути певних стандартів, що є безумовними до виконання постійними учасниками) [13].

Держава у міжнародному співробітництві може застосовувати різні моделі, поєднувати різні сфери та механізми. Необхідно визначити, які можуть бути *шляхи розвитку потенціалу міжнародного співробітництва*, щоб воно було максимально ефективним для держави та її суспільства [14, с. 30]:

- диверсифікація сфер співробітництва;

- залучення нових учасників співробітництва – наприклад, громадських організацій, адже сьогодні активно розвивається громадський сектор міжнародного співробітництва, який фактично стає визначальним для його розвитку;

- комплексне співробітництво через інтеграційні механізми;

- перехід до наступного ступеня економічної інтеграції.

Результатом розвитку потенціалу міжнародного співробітництва має бути підвищення *економічної сили* держави на глобальному рівні. Така сила означає здатність держави бути впливовим суб'єктом міжнародних відносин через володіння значними ресурсами (фінансовими, технологічними, людськими).

Висновки. Отже, міжнародне співробітництво є складним і багатогранним процесом, що передбачає функціонування системи відносин між представниками різних держав або їх об'єднаннями з метою вирішення спільних проблем та поєднання ресурсів для виконання поставлених завдань розвитку. Серед принципів міжнародного співробітництва – добровільність, прозорість, відкритість, професіоналізм, обґрунтованість, відповідальність і повага до територіального суверенітету інших держав. Дотримання останнього принципу стало особливо актуальним для України, загостривши роль міжнародного співробітництва в забезпеченні мирного співіснування держав.

Міжнародне співробітництво може здійснюватися в різних сферах – економіки, політики, інфраструктури, науки й освіти, охорони здоров'я, культури, спорту, безпеки й оборони, екології, інновацій. Здійснення міжнародного співробітництва передбачає застосування численних механізмів, які варто поєднувати за групами правових, адміністративних, організаційних, інституційних, інтеграційних, фінансових, економічних і соціальних.

Численні переваги міжнародного співробітництва для кожної держави піднімають питання дослідження його потенціалу як здатності держави, її інституційних та інтеграційних представників мобілізувати й залучати ресурси до системи міжнародних зв'язків і контактів для вирішення спільних проблем та виконання поставлених завдань розвитку. Потенціал міжнародного співробітництва дозволяє розуміти його глибину, інтенсивність, динаміку та рівень, визначати пріоритети покращення на етапах формування, використання і розвитку.

Розуміння засадничих принципів міжнародного співробітництва і його потенціалу є вкрай важливими для України в умовах неефективності сформованої архітектури світової безпеки. В основі ефективної системи міжнародного співробітництва мають бути сильні інститути. Тому в наступних публікаціях авторів планується дослідити інституційне середовище міжнародного співробітництва, особливості його розвитку щодо співробітництва в економічній сфері та участі України в глобальній системі інституційних взаємовідносин.

Список використаних джерел

1. Ключник А. В., Полівода К. І. Роль міжнародного співробітництва в розвитку регіонів України. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2016. № 4(36). С. 13-17.
2. Удовицька Є. А. Міжнародне співробітництво в аерокосмічній сфері. *Науковий огляд*. 2017. № 5(37). С. 38-47.
3. Яременко О. Ф. Транскордонне співробітництво як напрям сучасної зовнішньоекономічної політики. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2018. №1. С. 225-231.
4. Месхія О. Н. Принцип міжнародного співробітництва як основа мирного співіснування держав. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2014. № 4. С. 105-110.
5. Седляр Ю. О., Кравченко Н. В. Міждержавне співробітництво: концептуальні засади дослідження та підходи до класифікації. *S.P.A.C.E. Society, Politics, Administration in Central Europe*. 2017. Вип. 3. С. 72-76.
6. Sebastian P. International Cooperation and Development: A Conceptual Overview. *German Development Institute/Deutsches Institut für Entwicklungspolitik Discussion Paper*. 2014. № 13. 40 p. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2430206> (Дата звернення: 12.08.2022).
7. The Global Goals. URL: <https://www.globalgoals.org/goals/> (Дата звернення: 12.08.2022).
8. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Дата звернення: 12.08.2022).
9. Вірковська А. А. Міжнародне співробітництво як основа зовнішньоторговельної діяльності країни. *Галицький економічний вісник*. 2011. № 3(32). С. 41-45.
10. Булюк О. В. Деякі особливості та тенденції розвитку сучасного світового ринку. *Таврійський науковий вісник. Економічні науки*. 2013. № 84. С. 285-290.
11. Найдок А. С. Міжнародний поділ праці в системі ефективною зайнятості населення України. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2013. № 4, т. 2. С. 214-217.
12. Шнирков О. І. (ред.), Філіпенко А. С., Заблоцька Р. О. та ін. *Розвиток новітніх форм міжнародної економічної інтеграції на початку XXI століття*: монографія. К.: ВПЦ «Київський університет», 2016. 415 с.

13. Abbott K. W., Duncan S. Pathways to International Cooperation. *The impact of international law on international cooperation: theoretical perspectives*. 2004. 35 p. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=730908 (Дата звернення: 12.08.2022).

14. Чугаєв О. А. *Глобальні виміри економічної сили країни*: монографія. К.: ВПЦ «Київський університет», 2017. 495 с.

References

1. Kliuchnyk, A. & Polivoda, K. (2016). Rol mizhnarodnoho spivrobitnytstva v rozvytku rehioniv Ukrainy [The role of international cooperation in the development regions of Ukraine]. *Visnyk Berdians'koho universytetu menedzhmentu i biznesu*, 4(36), 13-17 (in Ukr.).

2. Udovyt'ska, Ye. A. (2017). Mizhnarodne spivrobitnytstvo v aerokosmichnii sferi [International cooperation in the aerospace sphere]. *Naukovyi ohliad*, 5(37), 38-47 (in Ukr.).

3. Yaremenko, O. F. (2018). Transkordonne spivrobitnytstvo yak napriam suchasnoi zovnishnoekonomichnoi polityky [Cross-border cooperation as a direction of modern foreign economic policy]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, 1, 225-231 (in Ukr.).

4. Meskhiia, O. N. (2014). Pryntsyp mizhnarodnoho spivrobitnytstva yak osnova myrnoho spivisnuvannia derzhav [Principle of international cooperation as basis of peaceful coexistence of states]. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 4, 105-110 (in Ukr.).

5. Sedliar, Yu. O. & Kravchenko, N. V. (2017). Mizhderzhavne spivrobitnytstvo: kontseptualni zasady doslidzhennia ta pidkhody do klasyfikatsii [Interstate cooperation: conceptual foundations of research and approaches to classification]. *S.P.A.C.E. Society, Politics, Administration in Central Europe*, 3, 72-76 (in Ukr.).

6. Sebastian, P. (2014). International Cooperation and Development: A Conceptual Overview. *German Development Institute/Deutsches Institut für Entwicklungspolitik Discussion Paper*, 13.

7. The Global Goals. Retrieved from: <https://www.globalgoals.org/goals/> (Accessed: 12.08.2022).

8. Constitution of Ukraine: Law of Ukraine 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (Accessed: 12.08.2022).

9. Virkovska, A. A. (2011). Mizhnarodne spivrobitnytstvo yak osnova zovnishnotorhovelnoi diialnosti krainy [International cooperation as basis of foreign trade activity of country]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*, 3(32), 41-45 (in Ukr.).

10. Buliuk, O. V. (2013). Deiaki osoblyvosti ta tendentsii rozvytku suchasnoho svitovoho rynku [Some features and trends of development of modern world market]. *Tavriiskyi naukovyi visnyk. Ekonomichni nauky*, 84, 285-290 (in Ukr.).

11. Naidiuk, A. S. (2013). Mizhnarodnyi podil pratsi v systemi efektyvnoi zainiatosti naseleennia Ukrainy [International division of labor in system of effective employment of population of Ukraine]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, 4,2, 214-217 (in Ukr.).

12. Shnyrkov, O. I. (red.), Filipenko, A. S., Zablotska, R. O. etc. (2016). *Rozvytok novitnikh form mizhnarodnoi ekonomichnoi intehtratsii na pochatku KhKhI stolittia* [Development of latest forms of international economic integration at beginning of 21st century]. Kyiv (in Ukr.).

13. Abbott, K. W. & Duncan, S. (2004). Pathways to International Cooperation. *The impact of international law on international cooperation: theoretical perspectives*. 2004. Retrieved from: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=730908 (Accessed: 12.08.2022).

14. Chuhaiev, O. A. (2017). *Hlobalni vymiry ekonomichnoi syly krainy* [Global dimensions of the country's economic power]. Kyiv (in Ukr.).

PAVLIUK Anatolii

Postgraduate student,
Bohdan Khmelnytsky National University
of Cherkasy, Cherkasy, Ukraine

PISETSKA Tetiana

Postgraduate student,
Bohdan Khmelnytsky National University
of Cherkasy, Cherkasy, Ukraine

ESSENCE OF INTERNATIONAL COOPERATION AND ITS POTENTIAL IN ECONOMIC RESEARCH

Introduction. *Global instability and threats to the territorial integrity of Ukraine determine the relevance of the study of international cooperation and its potential, especially in the context of ensuring the peaceful*

coexistence of states, the development of economic relations to support the progress of human civilization. Such studies are especially relevant for Ukraine, which has faced serious threats of external aggression. The challenges of the COVID-2019 pandemic have further increased the role of international cooperation. The year 2022, after the large-scale Russian invasion of Ukraine and the aggravation of other international conflicts further proved the need for each state to have strong and reliable international partners, the need to unite their efforts in order to protect the values of sovereignty, democracy and freedom.

Purpose. *The purpose of the article is deepening of the theoretical foundations of the study of the international cooperation potential to understand the possibilities of its formation, accumulation and development.*

Methods of research: *analysis, generalization, explanation – to determine the content of international cooperation and its potential; grouping – to highlight spheres and types of international cooperation, its features and challenges; structural and logical – to highlight the stages of research of the international cooperation potential; system analysis – to study the experience of international cooperation and identifying the mechanisms of its implementation.*

Results. *The essence of international cooperation, its main features and challenges in various spheres are determined. The main spheres and types of international cooperation are characterized, and its mechanisms are defined. The theoretical and methodological principles of researching the international cooperation potential and possible ways of improving it at the stage of development are substantiated.*

Originality. *The conceptual and terminological apparatus of the study of international cooperation with the definition of its features (vs challenges), principles, types, spheres and implementation mechanisms are improved. The definition of the international cooperation potential is formulated as the ability of the state, its institutional and integration representatives to mobilize and attract resources to the system of international relations and contacts to solve common problems and achieve development tasks. Indicators for researching the international cooperation potential and ways of its development are proposed, which makes it possible to combine various mechanisms for obtaining the economic power of the state in the global space.*

Conclusion. *Studies of international cooperation and its potential are necessary for the justification of the new world security architecture. The analysis of scientific sources about international cooperation confirmed the absence of a methodology for analysing its potential. Studying the international cooperation potential is relevant for every state in order to understand the possibilities of: mobilizing and attracting additional resources to the system of international relations; optimization of the consequences of international cooperation for solving problems and achieving set goals. The international cooperation potential has increased significantly for Ukraine due to external threats, and the presence of strong international partners is a condition for preserving territorial integrity and transitioning to progressive forms of international cooperation.*

Keywords: *international cooperation, spheres of international cooperation, international economic cooperation, world economy, international cooperation potential, global goals.*

*Одержано редакцією: 15.08.2022
Прийнято до публікації: 21.10.2022*